

alderskriterium på 100 år. I 1966-loven blev dette fastholdt, idet bygninger eller bygningsdele »som regel« kun kan fredes, når de er over 100 år gamle. Alderskriteriet blev i 1975 lagt frem til drøftelse med udsendelsen af redegørelsen »Bygningsfredningsloven, dens revision – status og perspektiver«. Heri peges på to alternativer til 100-årsreglen: enten en 50-års grænse eller en fast grænse for eksempel ved året 1925.

I praksis var muligheden for at frede bygninger under 100 år blevet administreret meget snævert. Bortset fra at der i 1950'erne gennemførtes nogle fredninger af yngre møller, blev undtagelsesmuligheden kun brugt ved yngre bygninger, der indgik i et samlet bygningskompleks, der i hovedsagen var ældre end 100 år, når det ud fra en helhedsbetragtning forekom naturligt. Den eneste undtagelse var fredningen af Faaborg Museum opført 1912-15, som gennemførtes umiddelbart før lovændringen i 1979.

Diskussionen om alderskriteriet mundede i 1979-loven ud i den gældende undtagelsesregel om, at »bygninger kan fredes uanset deres alder, når det er begrundet i deres fremragende værdi eller i andre særlige omstændigheder«. Det anførtes i bemærkningerne til lovforslaget, at spørgsmålet må »tages op til en nærmere vurdering om nogle år på baggrund af de indtil da indhøstede erfaringer.« Til gengæld indførtes med 1979-loven, at bygninger opført før 1536 var automatisk fredede.

I 1979-lovens første år gennemførtes fredningen af en række markante offentlige bygninger, som næsten alle var nær ved 100 år gamle: Københavns Rådhus fra 1892-1905, Københavns Hovedbanegård fra 1904-11 og Århus Teater opført 1900. Også enkelte industri- og produktionsbygninger som for eksempel Den brune Kødby i København fra 1878-1901 blev fredet.

En anden hovedgruppe af bygninger var bygninger til boligformål: etageejendomme, række- og kædehuse samt villaer. I slutningen af 1980'erne blev således en række større boligbebyggelser fredet: Bellevue-området nord for København, hvor arkitekt Arne Jacobsen fra 1930 til 1960'erne havde stået for udformningen, og »Romerhusene« og »Fredenborg-husene« fra omkring 1960 tegnet af arkitekt Jørn Utzon. Langt de fleste af disse fredninger blev gennemført på baggrund af forslag fra privat side. Det var også et stigende antal forslag fra private om fredning af stationsbygninger, som førte til, at Planstyrelsen igangsatte en undersøgelse af stationsbygninger, iøvrigt i forlængelse af DSB's egne bygningsregistreringer. Initiativet førte til udvælgelse af 28 stationsanlæg med ialt 56 bygninger, der blev fredet i 1990. De udvalgte stationsanlæg repræsenterer jernbanearki-

tekturens forskellige perioder fra pionertiden i 1850'erne til funktionalismen i 1930'erne.

Alderskriteriet blev igen drøftet af Bygningskulturudvalget, som i sin betænkning fra 1991 tilkendegiver, at den hastige udvikling og forandring som kendetegner det nuværende samfund, har skabt et behov for, at bygninger ikke kun undtagelsesvis kan fredes, inden de er 100 år gamle. Udvalget foreslog på denne baggrund, at alderskriteriet sænkes til 50 år. Som begrundelse herfor anførte Bygningskulturudvalget, at de hidtil mere end 70 års fredningsindsats har betydet, at et stort antal af de bygninger, som idag anses for fredningsværdige, er blevet fredet.

Der er i dag godt 9000 fredede bygninger. En oversigt over disse bygninger findes i »Fredede Bygninger«, som udgives hvert femte år. Den seneste udgave kom i 1995. Der fredes i øjeblikket under 50 bygninger om året.

Omkring 20% af de bygninger, som er fredet i perioden 1987-1995, var under 100 år på fredningstidspunktet. Denne tendens afspejler, at det historiske perspektiv forkortes i et samfund under hastig forandring. Hertil kommer, at byggeriet i dette århundrede kendetegnes ved formmæssige og byggetekniske eksperimenter. Mange af de væsentlige bygninger har således lige fra opførelsestidspunktet været særligt sårbare. Samtidig har der, især i 1960-70'erne, hersket en ringere forståelse for bygningsvedligeholdelse, og derfor er mange nyere bygninger idag truede. Det vil derfor være nødvendigt at gennemføre en fredningsmæssig sikring af bygninger på et tidligere tidspunkt end før, såfremt vor tids bedste bygninger ikke skal gå tabt.

Regeringen foreslår på denne baggrund, at aldersgrænsen nedsættes til 50 år, som anses for tilstrækkelig til, at man med rimelig sikkerhed kan vurdere, om en bygning repræsenterer blivende arkitektoniske og kulturhistoriske værdier. Ved nedsættelsen af alderskriteriet for fredning til 50 år fastholdes den gældende lovs antikvariske sigte. De fredede bygninger skal også fremover repræsentere det bedste i landets bygningskultur og give et sammenhængende billede af den bygningskulturelle udvikling. En ufravigelig aldersgrænse er imidlertid fortsat ikke ønskelig, og derfor bibeholdes den gældende lovs undtagelsesregel om, at bygninger uanset deres alder kan fredes, når det er begrundet i deres fremragende værdi eller i andre særlige omstændigheder.

Internationalt er der også en voksende opmærksomhed omkring de arkitektoniske frembringelser fra dette århundrede. Af Europarådets rekommandation nr. R (91) 13 fra 1991 vedrørende beskyttelsen af det 20. århundredes arkitektoniske kulturarv